

adéu - siau, doctor PASCUAL

per
JORDI DALMAU

Hi ha persones-clau que quan t'hi topes t'ajuden a explicar-te o aclarir-te el misteri d'un mot. Els que l'any 39 encara érem nens sentíem parlar sovint de gent que havien «marxat» per culpa de la guerra i de la política. Hi havia al darrera d'uns cognoms una mena de vel. I per als nens que érem aleshores, encara més espès i més corregut. Tan espès, tot plegat, que ni et deixaven veure el mot exacte: a un exiliat se l'havia d'anomenar aquell que va «marxar» o l'altre que va «fugir». A la Girona d'aquella post-guerra la meua mentalitat de nen hi veia tants llocs buits —o potser ho eren de veritat— que jo recordo haver-me imaginat tres grups definits, per culpa de la guerra: els morts, els no morts, i els que van «marxar».

A casa, i a tot Girona, es parlava d'un metge de nens que ens havia visitat a nosaltres, als veïns, als coneguts, i que amb la guerra «va haver de marxar»: el Dr. Pompeo Pascual. Jo, però, no el recordava.

El nom del Dr. Pascual anava sonant, a Girona. Era recordat i ben recordat. I quan els nois —analfabets de la nostra pròpia història— volíem gratar un xic i preguntàvem el motiu concret del seu exili, no hi havia manera de treure'n l'aigua clara.

L'any 1948 el Dr. Pascual va tornar de l'exili. A casa me'l varen «ensenyar» des de la galeria de la banda del riu quan ell passava pel pont de Sant Agustí, amb la seva família. Falta, només, la coneixença personal. Aquesta havia d'arribar, amb els anys, pel camí més senzill de conèixer un metge pediatra: portant-t'hi un nen a la seva consulta.

Al consultori del Dr. Pascual hi entraves com a client i en sorties com a amic. T'hi trobaves acollit des del primer dia. Només era qüestió de renunciar a la pressa, aquell matí, i podies anar descobrint una personalitat sencera, de pedra picada. M'interessava tot.

Quan jo vaig conèixer el Dr. Pascual, eli ja tenia més de 70 anys. Feia mig segle que era metge, però els seus coneixements que havia demostrat amb autoritat a la seva vida no l'impedié pas de parlar-te ben senzillament i directa. Després, la visita s'allargava per altres costats, els més insospitats. El Dr. Pascual podia parlar de tot i bé. A la seva edat era una espiga plena i madura. D'aquell exiliat m'interessava tot.

El Dr. Pascual era fill de Cassà i va estudiar el batxillerat a l'Institut de Girona; condeixeble de Josep Pla, l'amistat del qual continuava i li agradava subratllar, era doncs un protagonista d'aquella «Girona, llibre de records» de l'escriptor empordanès. Dels Maristes, és clar, en sabia un niu. Després de la carrera de Medicina semblaria que la gran ciutat se'l vol per a ella: intern pensionat del Clínic de Barcelona, la Maternitat

El Dr. Pompeio Pascual i Carbó

de les Corts de Sarrià, diverses escoles d'Infermeres, també de la ciutat comtal, tot plegat faria malpensar que s'hi queda, però no és així. Girona l'atreu i s'estableix aquí de pediatra.

La seva gran capacitat de treball no s'esgotava pas fent de metge. Pompeio Pascual era un inquiet, un home destinat a l'actuació. Però sempre com a fruit d'un estudi profund. Era un humanista i les seves actituds davant la vida traspuaven allò que tenia ben arrelat endins. Era present a les més diverses manifestacions ciutadanes, culturals, de tot ordre; però quan convenia dimitir, dimitia, que l'arronsament no anava pas amb ell. Així, va deixar un dia la Secretaria del Col·legi de Metges perquè la junta no servia prou bé els interessos del Col·legi i un altre dia, durant la guerra, amb motiu de ser expulsats uns socis del G.E.E.G., acusats de «feixistes» es donà de baixa d'aquella entitat per no tornar-hi fins que aquells hi fossin readmesos; també dimití de conseller de l'Ajuntament de Girona en ser aprovada la construcció del col·legi Lorenzana situant el pati a l'interior, més privat de sol, en contra de la seva proposta; uns altres interessos afectes a un propietari veí varen tirar el recte criteri per terra i aleshores el pediatra responsable que era ell va dimitir amb dignitat.

Guanyà per oposicions la plaça de metge del servei d'infància dels establiments de Beneficència provincial. La idea de «beneficència» li sortia de dintre i ensem que ordenava la higiene, les històries clíniques d'Hospital i Hospici —que per primera vegada es dugueren a Girona— esdevenia un autèntic benefactor en moltes ocasions, quan els migrats pressupostos oficials no arribaven a aquells detalls d'humanitat que els malalts demanen sense veu.

El ciutadà Pompeio Pascual no podia pas romandre espectador a la construcció de la ciutat política. Entrà a l'Esquerra Republicana, i el 1931 a l'Ajuntament de Girona amb la candidatura que seria avantsala de la proclamació de la República. Però sempre fidel al seu palès sentit comú no dubtarà mai a parar els peus a qui ho hagi de fer: davant la mesura republicana de treure els capellans dels centres assistencials, el Dr. Pascual s'encarà al Comissari-Delegat de la Generalitat, Josep Irla, fent-li veure que «hi ha molta gent malalta que necessita tant el consol del capellà com el del metge».

De la mà del nostre amic vingueren a Girona personalitats eminentes; el Dr. Marañón, per exemple, a donar un curs sobre malalties de la infància; el president de la Generalitat, Francesc Macià, per inaugurar una sala de nens a l'Hospital de Santa Caterina.

L'atenció humanística del nostre amic, i el terreny culturalment ben abonat d'aquella època de pre-guerra, fan que el Dr. Pascual sigui l'autor de col·laboracions periodístiques diverses i de publicacions d'una admirable gamma temàtica; fundador d'una revista literària-artística, «Víctors», historiador singular dels setges de Girona, articulista de medicina, assaigs sobre la fam, cronista de viatges, de tot és capaç d'escriure aquell home que —dit per ell mateix— sempre estava a punt de fer «una altra pascualada» per «trobar un clima de convivència entre la gent que tenim inquietuds més enllà del viure de cada dia».

Però un dia el clima de convivència va fer-se impossible per a ell, amb el final de la guerra civil. Perquè des del 1936 el Dr. Pascual era Delegat de l'Hospital on el record del seu pas encara és viu i notable. I el 1939 el Dr. Pascual va «marxar», va «fugir», com ens deien quan érem petits. Amb la seva família se'n va anar a Xile. D'aquell exili, que durarà nou anys, en va quedar una profunda empremta a l'esperit del Dr. Pascual; Xile es beneficia palpablement de la seva categoria científica, obrint als pediatres d'aquell país la capacitat de posar-se al dia, i deixant arreu pregones coneixences; tant Frei com Allende, dos presidents que han sigut de Xile, s'honoraven aleshores amb l'amistat de Peio Pascual, sensibles al desvetllament que els hi duia. Però ell, català amb sentiment, vol tornar a casa. Li passa el diu el poeta: «A Ca-

talunya deixí, el dia de ma partida, mitja vida condormida; l'altra meitat vingué amb mi per no deixar-me sens vida».

I l'any 1948 realitza el retorn a Girona. Exercirà de metge, sí, però l'estretor oficial vident l'invalidarà seriosament «para ejercer ningún cargo directivo». Era un dels vençuts. Era un exiliat. Està marcat. I ho estarà fins al punt que una conferència sobre els setges de Girona, que havia de donar a la muntanya de Montjuïc, li serà repetidament prohibida. Però tant se val. El Dr. Pascual, encara que gran, és jove. Aleshores una altra fornada de gironins ja el coneixen, es posa a l'abast, té les seves periòdiques tertúlies, visita, escriu, encomana gironinisme. Aquest gironinisme el mou a escriure un llibre que serà guardonat el 1973 —quan ell ja tenia 76— amb el Premi «Consolat de Mar»: «Estudio previo del movimiento de la población de las comarcas de Gerona y su relación con los trabajos migratorios internos». Fou un vertader acostar-se a la realitat sociològica amb un treball sistemàtic per acabar proclamant un deure de gratitud envers els nous catalans, que eren uns grans amics seus, però amics de debò, com ho palesa el fet que el Dr. Pascual atenia consulta de pediatria, desinteressada, a diversos llocs suburbials de Girona; allí hi realitzava una tasca mèdica i didàctica de primera classe, amb els infants i amb les seves famílies. Es que aquells nous catalans el Dr. Pascual, diem-ho sense embuts, se'ls estimava.

Cap al final de la seva vida va veure, encara, una mena de reconeixement de la seva obra-vida: rebé l'encàrrec de la lliçó magistral que inaugurarà el curs 75-76 del Col·legi Universitari de Girona; escollí el tema: «El professor D. Manuel Cazorro i Ruiz i l'Institut de Girona

del seu temps». Donà una exquisita visió d'observador, tan interessant que vulguin conèixer i servir les nostres dades immediates. Quan sortí editada la seva conferència, el Dr. Peio Pascual ja tenia la seva darrera malaltia que pel març d'aquest any ens l'havia de prendre per sempre.

A la vida dels homes que han viscut intensament sempre hi queda un capítol amb regust de pregunta-fibló. Què podem fer, com a poble, per deixar ben esbatanat l'exemple?

Hi ha fets i obres que són difícils de plasificar per la seva immaterialitat. Però en el cas d'en Pompeio Pascual, que totes les seves activitats passaven un dia o altre per la seva ploma, sembla que seria fàcil aplegar aquells papers tan ben pensats, aquelles cartes tan cordials d'ell, els seus estudis de tot ordre rigorosament científics i ensem tan càlids com devien ser. I les coses a mig fer que —n'estic segur— devia deixar quan el va atrapar la malaltia. Falta que alquí es decideixi a posar fil a l'agulla i il·lusió a l'edició.

No en passen pas cada dia, a Girona, de doctors Pascuals.

El «meu» exiliat m'interessava i m'interessa encara més. Al misteri del mot s'ha d'acabar de treure-li la boira. Quan un nen preguntí què és un exiliat i per què va «marxar» caldrà dir-li que és un home que va servir. I el servei, a vegades no es perdona. Es allò de Charles Peguy: «només tenen les mans netes aquells que no tenen mans». L'homenatge que a Girona li devem al Dr. Pompeio Pascual enlairarà, segur, l'esperit de tots.